

การเปรียบเทียบภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลาเรื่อง บุพเพสันนิวาส
The comparison of representations of women in the periodical novel

Buppesanniwas

Yang Chan*, จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

*Email : sprite583365@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลา เรื่อง บุพเพสันนิวาส โดยศึกษาจาก ตัวละครเอกที่ชื่อ เกศสุรางค์หรือการะเกด และใช้ทฤษฎีภาพแทนเป็นหลัก ผลการวิจัยพบว่า ภาพแทนผู้หญิงในปัจจุบันและอดีตในนวนิยายย้อนเวลาเรื่อง บุพเพสันนิวาสมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน สามารถแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ รูปลักษณ์ ความสามารถ นิสัยและบทบาท ภาพแทนของผู้หญิงด้านรูปลักษณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันต่างให้ความสำคัญกับเรื่องความงามของรูปร่างหน้าตา โดยภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบัน คือ ผู้หญิงที่มีรูปลักษณ์ไม่สวยงามสามารถปรับเปลี่ยนให้สวยงามได้ แต่ภาพแทนของผู้หญิงในอดีต ผู้หญิงที่มีรูปลักษณ์สวยงามแล้วยังต้องรู้จักบำรุงรักษาความงามให้คงอยู่ ภาพแทนของผู้หญิงด้านความสามารถ พบว่า ผู้หญิงในอดีตเป็นแม่เรือนต้องรู้จักทำงานบ้าน แต่ในปัจจุบัน ผู้หญิงมีความสามารถทางการบ้านการเรือนและมีความรู้เพื่อการประกอบอาชีพ ภาพแทนของผู้หญิงด้านลักษณะนิสัย พบว่า ผู้หญิงปัจจุบันเป็นผู้หญิงทั้งมีจิตเมตตาและกล้าหาญ แต่ผู้หญิงในอดีตเป็นคนที่เรียบร้อยและความอ่อนแอ ส่วนภาพแทนของผู้หญิงด้านสถานภาพทางสังคม ผู้หญิงในอดีตเป็นแม่เรือนที่ดูแลงานบ้านงานเรือนภายในครอบครัว แต่ผู้หญิงปัจจุบันเป็นแม่เรือน และเป็นผู้ที่ได้รับโอกาสในการศึกษา ความแตกต่างของภาพแทนผู้หญิงเหล่านี้เกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง สภาพสังคม การศึกษา และทัศนคติที่ต่อผู้หญิงของคนในสังคมไทย

คำสำคัญ : ภาพแทน นวนิยายย้อนเวลา บุพเพสันนิวาส

Abstract

This research aimed to comparatively analyze representations of women, focusing on the protagonist called Gate-su-rang or Gala-kate, in the periodical novel called *Buppesanniwas* by representation theories. It was found that representations of a woman at present versus in the past were both the same and different in four aspects, including appearances; abilities; characters; and roles.

For the appearance, both women in the past and at present prioritized countenance beauty. The present woman, though unattractive, was able to adjust her beauty; while the woman in the past, though attractive, still had to nourish her beauty. On the ability aspect, representations

of the woman in the past focused on a capable housewife; while the present woman was both efficient in household management and profession. For the character aspect, the present women were compassionate and brave; however, the woman in the past were polite and delicate. For social status, the woman in the past mainly involved with her household duties, yet the present one held both roles dealing with housework and taking educational opportunities. Eventually, the differences of stated representations of women were fruitfulness of political; social; educational changes and progressive attitudes toward women in Thai society.

Keywords : representations, periodical novel, *Buppessanniwas*

บทนำ

นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี เนื้อหาในนวนิยายใกล้เคียงกับความเป็นจริงในสังคมจริง ดังที่ สมเกียรติ รัชชัณณิ (2558, น. 2) กล่าวว่า นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทเรื่องแต่ง จำลองภาพชีวิตจริงของมนุษย์ ในสังคมแหม่มหนึ่งหรือหลายแหม่มมาเผยแพร่ให้คนในสังคมได้รับรู้ เสมือนหนึ่งว่าเป็นเรื่องจริง เนื้อเรื่องของนวนิยาย จึงมีทั้งในแหม่มทั้งดงาม โหดร้าย หดหู่ แหม่มขึ้น ประกอบด้วยปัญหาอุปสรรคข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร

นวนิยายประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ ได้แก่ แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และบรรยากาศ และตัวละครเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะว่าตัวละครเป็นผู้ที่แสดงพฤติกรรมและสนทนาต่าง ๆ ให้ผู้อ่านมีความประทับใจต่อวรรณกรรม ดังที่ วนิดา บำรุงไทย (2544, น. 13) กล่าวว่า ตัวละครนับว่าเป็นจุดดึงดูดความสนใจ และความประทับใจของผู้อ่านได้มากกว่าส่วนอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะตัวละครเป็นผู้ที่แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ หรือเป็นผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์ผันแปรหรือเกิดปมความขัดแย้งขึ้น ทำให้การผูกเรื่องเป็นไปอย่างน่าสนใจและนำไปสู่จุดหมายปลายทางได้ในที่สุด และอิงอร สุพันธ์ุณี (2554, น. 122) ยังกล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของตัวละครว่า ตัวละครยังมีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของผู้อ่านจนเกิดการแต่งกายเลียนแบบอีกด้วย แม้กระทั่งตัวละครที่มีภาพลักษณ์เพียงด้านเดียวก็อาจจะเป็นตัวละครที่ติดปากและอยู่ในความทรงจำของผู้อ่านได้

ถึงแม้ว่านวนิยายมีหลายประเภท อย่างเช่น นวนิยายเชิงชีวประวัติ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ และนวนิยายล้อเลียน เป็นต้น แต่ในทั้งหมดเหล่านี้ นวนิยายย้อนเวลาเป็นนวนิยายที่มีแก่นเรื่องที่แตกต่างกับนวนิยายประเภทอื่นอย่างชัดเจน คือ นวนิยายย้อนเวลามักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวละครสำคัญเดินทางข้ามไปยังอดีต แก่นเรื่องมักเป็นเรื่องราวความรัก ในนวนิยายย้อนเวลา ตัวละครมักจะมีเหตุบังเอิญต่าง ๆ หรือพบสิ่งมหัศจรรย์ จนย้อนเวลาไปอดีต แต่การข้ามเวลาเพียงแต่เป็นการเริ่มต้นของเรื่องราว ทำให้ตัวละครเผชิญเรื่องต่าง ๆ ที่สนุกสนานและตื่นเต้น จนทำให้ผู้ชมได้รับความบันเทิง และสามารถได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคม การใช้ชีวิต การแต่งกาย อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย และประเพณีของสมัยใดสมัยหนึ่งด้วย

บุพเพสันนิวาส เป็นนวนิยายของรอมแพง เป็นนิยายที่สร้างชื่อเสียงให้กับรอมแพงมากที่สุด มีการสร้างเป็นละครโทรทัศน์ชื่อเดียวกันในปี 2561 และได้รับความนิยมจากผู้ชมเป็นอย่างมาก เรตติ้งเฉลี่ยทั้งเรื่อง 15 ตอนอยู่ที่ 13.384 จำนวนคนดูเฉลี่ยถึง 8,779,000 ล้านคน (ปณชัย อารีเพิ่มพร. 2561) นางเอกชื่อ เกศสุรางค์ เป็นหญิงสาวที่อ้วนแต่มีความรู้ถูกรถชนจนวิญญาณได้เข้ามาอยู่ในร่างกายของแม่กระแต ซึ่งเป็นหลานของออกญาโหราธิบดีในสมัย

อยุธยา เป็นผู้หญิงที่โหดร้าย และได้หมั้นกับหมื่นสุนทรเทวา บุตรชายของออกญาโหราธิบดี หลังจากที่เกศสุรางค์ได้ ย้อนเวลาไปใช้ชีวิตในอดีต ก็ได้พบเรื่องราวต่าง ๆ ที่สนุกสนานหลากหลาย จนทำให้มีผู้ชมติดตามเป็นอย่างมาก ใน เรื่อง บุพเพสันนิวาสไม่เพียงแต่ได้สะท้อนให้เห็นสังคมและวัฒนธรรมสมัยอยุธยา หากแต่ลักษณะโครงเรื่องย้อนเวลา ยังทำให้ตัวละครปัจจุบันมีความเชื่อมโยงกับตัวละครอดีต จึงสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางความคิดของคนไทย และสภาพสังคมไทยที่แตกต่างด้วย

ลักษณะของนวนิยายย้อนเวลาทำให้ตัวละครต้องมีลักษณะพิเศษ ซึ่งมีลักษณะทั้งเป็นปัจจุบันและอดีต ดังนั้น ผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลาสามารถเป็นภาพแทนที่ถ่ายทอดความแตกต่างระหว่างผู้หญิงปัจจุบันกับผู้หญิงอดีตได้ อย่างชัดเจนโดยผ่านการใช้ภาษา ความคิด และพฤติกรรมต่าง ๆ โดยภาพแทนเป็นผลผลิตจากทั้งความคิดและภาษา ดังที่สุเรศ โชติอุดมพันธ์ (2548, น. 23) ได้อธิบายความหมายของภาพแทนว่า ภาพแทน representation ใน ภาษาอังกฤษได้มีการนำเสนอแนวคิดที่อาจจะไม่สามารถแปลความหมายออกมาว่าเป็นแค่ ภาพแทน เนื่องจากคำว่า ภาพแทนอาจอธิบายได้เพียงว่าเป็น ผลผลิตหรือวัตถุสำเร็จเท่านั้น แต่คำว่า representation ยังหมายรวมไปถึง กระบวนการนำเสนอด้วย ดังนั้น จึงสามารถแปลออกมาได้ว่า การนำเสนอภาพแทน คำว่า ภาพแทนจึงมีความหมาย นัยยะที่ซับซ้อนมาก ภาพแทนในวรรณกรรมจึงไม่ใช่ภาพแทนของความเป็นจริงในอุดมคติ หากแต่เป็นภาพแทนจาก มุมมองของผู้เขียน ผู้แต่งหรือผู้สร้างโดยเฉพาะ ซึ่งมักมีความเกี่ยวข้องกับกรอบวาทกรรม ตัวละครย้อนเวลาเป็น ตัวละครที่มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างกับตัวละครในนวนิยายทั่วไป พวกเขาสามารถสะท้อนให้เห็นภาพแทนของ ตัวละครของยุคสมัยที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน เพราะว่าผู้เขียนกำหนดสร้างขึ้นจากความคิดและวาทกรรมที่ แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้วิจัยเลือกศึกษาภาพแทนผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลาโดยศึกษาเกศสุรางค์หรือการะเกด นางเอกที่ ย้อนเวลาในนวนิยาย บุพเพสันนิวาส เพราะเป็นนวนิยายย้อนเวลาที่ได้รับคามนิยมและสามารถสะท้อนให้เห็น วัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งในสังคมปัจจุบันและสมัยอยุธยา

ที่ผ่านมา การศึกษาที่เกี่ยวกับภาพแทนของผู้หญิงมีมากมาย เช่น ภัทรศศิริ ช้องเจิม (2559) ศึกษาเรื่อง ภาพ แทนผู้หญิงในการ์ตูน Disney princess เกศราพร ทองพุ่มพุกษา (2562) ศึกษาเรื่อง ภาพแทนของความเป็นเพศ หญิงในหนังสือนิทานภาพสำหรับเด็ก และละอองดาว จิตต์พิริยะการ (2562) ศึกษาเรื่อง หญิงม่าย : ภาพแทนนางเอก ชายขอบในนวนิยายไทยร่วมสมัยเป็นต้น แต่ยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลา ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยเป็นภาษาที่สองจึงสนใจศึกษาภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยาย ย้อนเวลา เรื่อง บุพเพสันนิวาส เนื่องจากนวนิยายย้อนเวลาสามารถแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของภาพ แทนของผู้หญิงโดยผ่านตัวละครที่ย้อนเวลา ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงของภาพแทนผู้หญิงที่ปรากฏใน นวนิยายย้อนเวลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลาเรื่อง บุพเพสันนิวาส

ขอบเขตของงานวิจัย

ขอบเขตของงานวิจัยนี้ คือ นวนิยาย บุพเพสันนิวาส (2561) ของ รอมแพง ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 61 สำนักพิมพ์แฮป ปี บานานา

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ตัวบทนวนิยาย (Textual Analysis) โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับภาพแทน ทฤษฎีสตรีนิยม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพแทนในวรรณกรรมเพื่อนำใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย
2. ศึกษาประเภทของวรรณกรรมไทย คัดเลือกศึกษานวนิยายย้อนเวลา เนื่องจากนวนิยายย้อนเวลามีลักษณะที่แตกต่างกับนวนิยายอื่น สามารถแสดงให้เห็นลักษณะสังคมที่แตกต่างกัน
3. คัดเลือกนวนิยายย้อนเวลา เรื่อง บุพเพสันนิวาส เพราะเป็นนวนิยายย้อนเวลาที่ได้รับคามนิยมและสามารถสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งในสังคมปัจจุบันและสมัยอยุธยา
4. วิเคราะห์ภาพแทนของผู้หญิงโดยเลือกศึกษาเกศสุรางค์หรือการะเกด นางเอกที่ย้อนเวลาของนวนิยาย บุพเพสันนิวาส เนื่องจากนางเอกในเรื่องนี้เป็นตัวละครมีลักษณะทั้งปัจจุบันและอดีต ทำให้เห็นภาพแทนของผู้หญิงในต่างยุคสมัยได้อย่างชัดเจนมาก
5. วิเคราะห์เปรียบเทียบภาพแทนของผู้หญิงก่อนย้อนเวลากับหลังย้อนเวลาในนวนิยายย้อนเวลา เรื่อง บุพเพสันนิวาส
6. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ภาพแทนของผู้หญิงจากตัวละครเกศสุรางค์ ตัวละครหญิงก่อนย้อนเวลาและเกศสุรางค์หรือการะเกด ตัวละครหญิงหลังย้อนเวลาเพื่อเปรียบเทียบภาพแทนของผู้หญิงในต่างยุคสมัย โดยเปรียบเทียบในด้านรูปลักษณ์ ความสามารถ ลักษณะนิสัย และสถานภาพทางสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ภาพแทนของผู้หญิงด้านรูปลักษณ์ รูปลักษณ์ หมายถึง ลักษณะร่างกายที่เห็น ถือว่าเป็นลักษณะที่ชัดเจนและโดยตรงที่สุดของคนใดคนหนึ่ง ภาพแทนของผู้หญิงด้านรูปลักษณ์ในเรื่อง บุพเพสันนิวาส นำเสนอผ่านรูปลักษณ์ของผู้หญิงในปัจจุบัน และรูปลักษณ์ของผู้หญิงในอดีตที่มีความแตกต่างกัน ตัวละครปัจจุบันจะเป็นคนที่ไม่ได้โดดเด่นในรูปลักษณ์ แต่มีความสามารถ และเมื่อย้อนเวลาไปอยู่ในสังคมอดีตยังได้รักษาความสามารถต่าง ๆ ก่อนย้อนเวลาด้วย ส่วนตัวละครอดีตจะเป็นผู้ที่มีรูปลักษณ์งดงาม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 รูปลักษณ์ของผู้หญิงในปัจจุบัน ผู้หญิงในปัจจุบัน คือ ตัวละครที่ชื่อ เกศสุรางค์ ในเรื่อง บุพเพสันนิวาส กล่าวถึง เกศสุรางค์เป็นหญิงสาวที่ไม่สวยงามทั้งหน้าตาและรูปร่าง ซึ่งหน้าอวบกลมจนทำให้ตาสองชั้นของเธอแทบเป็นชั้นเดียว ใต้คางสะสมไขมันเป็นชั้น ๆ ถึงแม้ว่าเกศสุรางค์ก็แต่งหน้าบ้าง แต่ก็ไม่ได้ทำให้ดูสวยขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

*ลูกสาวของเธอคนนี้ไม่เคยทำสิ่งใดให้หนักใจหรือผิดหวัง เว้นเพียงเรื่องเดียว
คือรูปร่างหน้าตาที่ผิดพ่อผิดแม่ไปไกล วงหน้าขาวนั้นอวบกลมจนตาสองชั้นแทบ*

จะเป็นชั้นเดียว คิ้วเข้มแม่เร็วสวยก็ไม่ได้ทำให้ดูดีขึ้น เมื่อมีแก้มหนาอวบแดงก่ำ อยู่เสมอ พร้อมใต้คางที่สะสมไขมันเป็นชั้น ๆ

ใบหน้าที่เคยแต่งแต้มด้วยเครื่องสำอางอยู่ไม่กี่หนก็มีอันต้องยอมแพ้ไป เพราะความมันย่องที่มาเยือนเพียงผ่านไปไม่กี่นาทีจนทำให้ดูสวยของยิ่งกว่าเดิม จะเคราะห์ดีหน่อยก็ตรงที่ไม่ลิวฝ้าราศิเด ๆ มากมายกล้าหากแต่ก็ยากที่จะทำให้ดูดีขึ้นมาได้

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 8)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า เกศสุรางค์เป็นภาพแทนของผู้หญิงปัจจุบันที่มีรูปลักษณ์ไม่สวยงาม แต่มีความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนรูปลักษณ์ของตนให้สวยงามขึ้น ภาพแทนดังกล่าวนี้ได้นำเสนอผ่านพฤติกรรมของเกศสุรางค์เคยแต่งหน้าด้วยเครื่องสำอางต่าง ๆ เพื่อทำให้ตัวเองสวยขึ้น ซึ่งเป็นภาพแทนที่เกิดจากวาทกรรมเรื่องเครื่องสำอางที่เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้หญิงสวยขึ้นมากได้และจากความคิดของคุณแม่ของเกศสุรางค์คิดว่าทุกอย่างที่เกศสุรางค์ทำดีพร้อมแล้ว ยกเว้นหน้าที่ไม่สวยงามของเกศสุรางค์ ทำให้คุณแม่ของเกศสุรางค์หนักใจมาก จึงสามารถเห็นได้ว่า ในสังคมปัจจุบัน ถึงแม้ว่าผู้หญิงอาจเป็นคนที่มีความสามารถ แต่คนในสังคมก็ให้ความคาดหวังกับผู้หญิงว่าควรมีรูปลักษณ์ที่สวยงาม เพราะว่าคุณภาพของของผู้หญิงเป็นปัจจัยพื้นฐานในการรับความชื่นชมจากคนในสังคม

1.2 รูปลักษณ์ของผู้หญิงในอดีต ผู้หญิงในอดีต คือ ตัวละครที่ชื่อแม่การะเกด ตัวละครแม่การะเกด ในที่นี้เป็นตัวละครที่มีวิญญานของเกศสุรางค์ตัวละครจากปัจจุบันที่ใส่ร่างกายของแม่การะเกด ในเรื่องบุพเพสันนิวาส กล่าวถึงเมื่อวิญญานของเกศสุรางค์เข้ามาอยู่ในร่างกายของแม่การะเกด เกศสุรางค์สังเกตว่าตัวเองเปลี่ยนเป็นหญิงสาวที่มีหน้าตาสวยงาม มีดวงตากลมโตและเป็นสองชั้นด้วย จมูกโด่ง ผิวขาว ผอมยาว ซึ่งเป็นผู้หญิงที่มีลักษณะต่างแตกต่างกับตัวตนเดิมเป็นอย่างมาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อมองกระจกทองเหลืองตรงหน้าก็พบกับดวงตากลมโตที่สลับประสานมาจนเธอต้องโน้มหน้าเข้าไปมองตัวเองในตอนนี้ให้ชัดตาอีกครั้ง วงหน้าผุดผาดงดงามไปทุกสัดส่วนนั้นงามจนชวนตะลึง คิ้วเรียวยาวกับดวงตาโตเปลือกลตาสองชั้นชัดเหมือนลูกกริตมา ขนตาอนยาวเป็นแพทำให้ดูหวานจนแทบหยาดหยด และแววตาใสเป็นประกายเด่นชัดแสบแวววาวทั้ง ๆ ที่กระจกทองเหลืองแจ่มชัดลึกระจกในยุคของเธอไม่ได้เลย

จมูกโด่งได้รูปกับริมฝีปากอ้อมตึงแทบปริดูยั่ววนอยู่ในที่ ฟันขาวสวยนี้ก็ผิดแปลกไปจากคนอื่นที่เธอเพิ่งพบเห็นเมื่อครู่ ลูกคางกลมกลิ้งเสริมให้วงหน้านั้นงดงามแทบลืมหายใจ ที่ดูชัดตาเธอเห็นจะเป็นทรงผม เพราะปีกผมที่ถูกกันรอบเห็นรอยขีดจันตุตลก ความยาวประบ่าแน่นกำลังดีเมื่อเอามือจับก็รู้สึกว่าจะเหนียวเล็กน้อย ทว่ามิกลิ้นหอมตุ ๆ เก๋ ๆ คล้ายยามที่เธออยู่ในห้องพระที่บ้าน สวยแบบโบราณ สวยเด็ดขาด สวยสุดใจ ใช้ได้หมดสำหรับสิ่งที่เธอเห็นตรงหน้า

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 44)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นการบรรยายลักษณะหน้าตาตามตัวอย่างที่คนส่วนใหญ่คาดหวัง เช่น ตาโต เปลือกตาสองชั้น ขนตายาว จมูกโด่ง ริมฝีปากอัม พินขาว และผมยาวประป่า สามารถสะท้อนให้เห็นรูปลักษณ์ที่สวยงามของผู้หญิงในสมัยเก่า คือ มีรูปลักษณ์ที่สวยงาม และต้องรู้จักกันเก็บห้องตามเรียบร้อย ดังเช่น เมื่อเกศสุรางค์มองกระจกก็เห็นผมของตัวเองมีปีกผมที่ชัดเจนและผมก็ไม่ยาวเกินไป มีความยาวถึงประป่าพอดี และต้องใช้สิ่งที่มีความเหนียวและหอบมาช่วยแต่งผมด้วย เพื่อให้ตัวเองดูสวยขึ้น

สรุปได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงด้านรูปลักษณ์สามารถสะท้อนให้เห็นว่าไม่ว่าในสังคมอดีตหรือสังคมปัจจุบันต่างก็ให้ความหวังต่อความสวยงามของผู้หญิงเป็นอย่างมาก ภาพแทนดังกล่าวส่วนหนึ่งมาจากระบบสังคมไทยในอดีตเป็นสังคมปิตาธิปไตย ซึ่งจะถือผู้ชายเป็นใหญ่ และสามารถมีภรรยาหลายคน ความสวยงามของผู้หญิงถือว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ชาย จนทำให้ตัวเองสามารถได้รับความสนใจและความรักของผู้ชายมากกว่าภรรยาอื่น ส่วนในสังคมสมัยใหม่ ความสวยงามของผู้หญิงไม่เพียงแต่ทำให้ตัวเองมีโอกาสมากยิ่งขึ้น ยังสามารถเป็นปัจจัยที่เสริมความสำเร็จของตัวเอง ซึ่งผู้หญิงมีทั้งหน้าตาสวยงามและความสามารถจะได้รับคำชื่นชมจากคนในสังคมมากกว่าผู้หญิงมีแต่ความสามารถ ภาพแทนของรูปลักษณ์ของผู้หญิงปัจจุบันมาจากวาทกรรมที่เกี่ยวกับผู้หญิงต้องมีความสวยตากรรมโต เปลือกตาสองชั้น ขนตาอนยาว แวตตาใส จมูกโด่ง และปีกผม ซึ่งทั้งหมดเหล่านี้เป็นรูปลักษณ์ที่สวยงามที่คนในสังคมคาดหวัง

2. ภาพแทนของผู้หญิงด้านความสามารถ ภาพแทนของผู้หญิงด้านความสามารถ หมายถึง ความรู้ความเชี่ยวชาญของผู้หญิงในการทำเรื่องราวต่าง ๆ ภาพแทนของผู้หญิงด้านความสามารถในเรื่อง บุพเพสันนิวาส พบว่าผู้หญิงในอดีตมักเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ต้องรู้จักทำงานบ้านต่าง ๆ แต่ผู้หญิงในปัจจุบันเป็นผู้หญิงนอกจากมีความสามารถในการทำงานบ้านแล้ว ยังมีความรู้ความเชี่ยวชาญ สามารถทำอาชีพที่ตัวเองชอบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ความสามารถของผู้หญิงในปัจจุบัน

เรื่อง บุพเพสันนิวาส กล่าวถึง เกศสุรางค์เป็นหญิงสาวปัจจุบัน และเป็นหญิงสาวที่มีความรู้ในวิชาโบราณคดี และการใช้ภาษาต่างประเทศหลายภาษา ซึ่งเกศสุรางค์ได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท และเคยไปเรียนที่ต่างประเทศด้วย สามารถพูดภาษาต่างประเทศได้หลายภาษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สิ่งที่พอเชิดหน้าชูตาได้ก็คงเป็นใบปริญญาทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโทที่ร่ำเรียนมาทั้งในและนอกประเทศ กับภาษาต่างแดนที่เธอสามารถฟังพูดอ่านเขียนได้คล่องถึงสามภาษาไม่ว่าจะเป็นอังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน มีหน้าจ้ำยังพอได้ภาษาญี่ปุ่นอีกนิด ๆ หน่อย ๆ เพราะความที่คลังคารานักร้องญี่ปุ่นสมัยยังเรียนมัธยม

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 12)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันด้านความสามารถเป็นผู้หญิงที่มีความรู้ต่าง ๆ และสามารถใช้ความรู้ต่าง ๆ ภาพแทนนี้สามารถเห็นได้จากเกศสุรางค์สามารถพูดภาษาต่างประเทศได้หลายภาษา ไม่ว่าจะเป็นอังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน หรือญี่ปุ่นก็ตาม และภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันที่เป็นผู้หญิงมีความรู้ความเชี่ยวชาญได้สร้างขึ้นเพราะส่วนหนึ่งมาจากความเปิดกว้างของคนในสังคมในด้านการยอมรับวัฒนธรรมอื่น ๆ ทำให้ผู้หญิงสามารถได้สัมผัสวัฒนธรรมอื่นจนทำให้ตัวเองมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความรู้ใหม่ ภาพ

แทนส่วนนี้เห็นได้จากคำกล่าวถึงเกศสุรางค์พอดูได้ภาษาญี่ปุ่นบ้าง เพราะเมื่อเรียนชั้นมัธยม เกศสุรางค์หลงรัก ดารานักร้องญี่ปุ่นมาก จึงได้เรียนภาษาญี่ปุ่นบ้าง และภาพแทนด้านความสามารถยังแสดงผ่านการยกย่องผู้หญิงที่มีความสามารถในการศึกษา เห็นได้จากคำกล่าวถึงสิ่งที่พอเชิดหน้าชูตาของเกศสุรางค์เป็นทั้งได้สำเร็จการศึกษาทั้งปริญญาตรีและปริญญาโทในประเทศและต่างประเทศ

2.2 ความสามารถของผู้หญิงในอดีต

เรื่อง บุพเพสันนิวาส ได้กล่าวถึง การเกิดหญิงสาวในอดีตที่มีจิตวิญญาณของเกศสุรางค์สิงอยู่ได้พบเห็นพ่อค้ากำลังถูกคนฝรั่งเศสข่มขู่อยู่ และการเกิดทมิฬโหวจึงเข้าไปช่วยพ่อค้าคนนั้น สุดท้ายคนฝรั่งเศสก็ไม่หาเรื่องกับพ่อค้า แต่ก่อนที่พวกเขาจากไป พวกเขาได้พูดภาษาฝรั่งเศสซึ่งเป็นคำที่ถูกพ่อค้า การเกิดก็ใช้ภาษาฝรั่งเศสตอบกลับไป ทำให้คนที่อยู่ในนั้นตื่นเต้นมาก เพราะไม่เคยคิดว่าแม้การเกิดสามารถพูดภาษาฝรั่งเศสได้เลยดังตัวอย่างต่อไปนี้

“Alfred, allons y, on ne va plus prendre de temps avec ces clochards” (อัลเฟรด กลับกันเถอะอย่าได้ยุ่งเกี่ยวกับพวกสลุดพวกนี้อีกเลย)

“Si nous sommes clochards, vous letes vous aussi, car nous sommes des etres humains avant tout” (ถ้าพวกฉันสลุด พวกคุณก็สลุดพอกัน เพราะพวกเราเป็นมนุษย์เหมือน ๆ กัน)

เสียงและสำเนียงภาษาฝรั่งเศสที่เกศสุรางค์สวนกลับทันควันชัดเจนเกินกว่าจะคิดว่าพูดไป ใบหน้าขาวของออกหลวงสุระสงครามแดงกำด้วยความอับอาย เพราะนึกไม่ถึงว่าจะมีผู้ใดแปลคำพูดและตอบโต้กลับได้เช่นนั้น ยิ่งเป็นสตรีชาวสยามยิ่งคาดไม่ถึงเข้าไปใหญ่ ส่วนทหารคนสนิทถึงกับตาเบิกโพลงรีบเดินตามนายไปลงเรือด้วยความมึนงงและอับอายไม่แพ้กัน

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 115)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงทั่วไปในสังคมอดีตเป็นผู้หญิงที่ไม่มีมีความรู้ความสามารถในการพูดภาษาต่างประเทศ เห็นได้จากเมื่อการเกิดซึ่งจริง ๆ แล้วเป็นเกศสุรางค์ตัวละครปัจจุบันใช้ภาษาฝรั่งเศสไปได้เฉยๆ ทำให้ชาวต่างประเทศนึกไม่ถึงว่าผู้ใดแปลคำพูดและตอบโต้กลับได้เช่นนั้น ยิ่งเป็นสตรีชาวสยามด้วย จนทำให้ชาวต่างประเทศอับอายและรีบหนีไป สามารถสะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงในสังคมสมัยเก่าไม่สามารถได้รับโอกาสในการเรียนความรู้ต่าง ๆ จนทำให้พวกเขากลายเป็นกลุ่มคนที่ไม่มีความรู้ความสามารถในด้านอื่น ๆ ยกเว้นความสามารถในการทำงานบ้านต่าง ๆ

สรุปได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงด้านความสามารถในเรื่อง บุพเพสันนิวาส สามารถแสดงให้เห็นถึง ผู้หญิงในสังคมปัจจุบันเป็นผู้หญิงที่ไม่เพียงแต่ต้องมีความสามารถในการทำงานบ้าน ยังมีโอกาสได้เรียนความรู้จนนำมาประกอบอาชีพของตัวเอง เพราะว่าในสังคมปัจจุบันนี้ ความเท่าเทียมกันทางเพศทำให้ผู้หญิงมีโอกาสดูออกจากบ้านมาทำงานที่ข้างนอก และมีโอกาสได้รับการศึกษาด้วย จนทำให้ผู้หญิงกลายเป็นกลุ่มคนที่มีความสามารถและสามารถสร้างประโยชน์แก่สังคม แต่ผู้หญิงในสังคมอดีต เนื่องจากถูกสังคมคาดหวังว่าต้องเป็นแม่เรือนที่รู้จักทำงานบ้านต่าง ๆ

ถึงจะได้เป็นกุลสตรี จนทำให้ผู้หญิงไม่สามารถพัฒนาความสามารถด้านอื่นได้ ภาพแทนดังกล่าวเกิดจากวาทกรรมที่คนในสังคมนี้ไม่ถึงว่าผู้หญิงสามารถพูดภาษาต่างประเทศได้ และมีความกล้าหาญในการโต้เถียงกับผู้ชาย

3. ภาพแทนของผู้หญิงด้านลักษณะนิสัย ลักษณะนิสัย หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงความประพฤติของบุคคลแต่ละบุคคล ลักษณะนิสัยมีหลากหลาย เช่น กล้าหาญ อ่อนโยน เมตตา และโหดร้าย เป็นต้น ภาพแทนของผู้หญิงด้านลักษณะนิสัย พบว่า ไม่ว่าจะผู้หญิงในปัจจุบันหรืออดีตต่างก็มีจิตใจเมตตา เป็นคนที่เอาใจใส่ต่อคนอื่น แต่ผู้หญิงในปัจจุบันมีความกล้าหาญมากกว่าผู้หญิงในอดีต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 นิสัยของผู้หญิงในปัจจุบัน

1) กล้าหาญ

เรื่อง บุพเพสันนิวาส ได้กล่าวถึง ผู้หญิงในปัจจุบันที่ชื่อเกศสุรางค์กับเรื่องฤทธิ์เป็นเพื่อนสนิท และสองคนได้ออกไปศึกษาโบราณคดีที่อยุธยา ตอนกลางคืนเรื่องฤทธิ์ก็ชวนเกศสุรางค์ไปเที่ยวที่วัดไชยวัฒนาราม ถึงแม้ว่าเกศสุรางค์เป็นผู้หญิง แต่เธอก็ไปกับเรื่องฤทธิ์อย่างกล้าหาญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ที่เกศสุรางค์พาฉันมาวันนี้จะให้มาวัดไชยวัฒนารามเนี่ยนะ ปิดโธ่ ! มาตั้งไม่รู้
ก็ล้ารอบแล้ว”

“แต่แกไม่เคยมาตอนดึก ๆ อย่างนี้ใช้ไหมล่ะ”

เกศสุรางค์มองรอบกายที่สวยงามแปลกตากว่าตอนกลางวันด้วยแสง
สปอตไลท์แรงต่ำที่ส่องตัวพระปราสาท แสงและเงาที่พอเหมาะทำให้บรรยากาศดู
นุ่มนวลจนคนที่เหนื่อยหอบเริ่มมีอาการดีขึ้นตามลำดับ

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 12)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันด้านลักษณะนิสัยเป็นผู้หญิงที่กล้าหาญ เห็นได้จากเกศสุรางค์กล้าออกไปเที่ยวกับเพื่อนในตอนกลางคืน และยังให้ความสนใจกับการชมวิวยุคที่สวยงามด้วย จากเพื่อนผู้ชายชวนเกศสุรางค์ออกไปเที่ยวต่างจังหวัดและยังเป็นเวลากลางคืนด้วย ยังสามารถเห็นภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันที่เป็นผู้ที่มีอิสระ ไม่ได้ถูกสังคมบังคับว่าเป็นผู้หญิงต้องอยู่ในแต่ในบ้านเรือน

2) เมตตา

เรื่อง บุพเพสันนิวาส ได้กล่าวถึง เกศสุรางค์กับการทะเลาะกันได้เจอกันในมิติฝัน ถึงแม้ว่าสองคนเพิ่งพบกัน แต่เกศสุรางค์ก็ให้ความเมตตาต่อการทะเลาะกันอย่างมาก เมื่อเห็นอาหารหลายอย่างที่นำรับประทาน เกศสุรางค์ก็ชวนทะเลาะมากินอาหารด้วยกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“โอ้ว...เลิศ” ข้าว ขนมปัง กับข้าวหลากชนิดทั้งหมดเห็ดเปิดไก่อพร้อมสรรพ
เครื่องดื่มมีทั้งนมและน้ำรวมไปถึงน้ำอัดลม ขนมมีทั้งของไทยและของเทศวาง
เรียงรายเต็มตั่งใหญ่ แม้แต่หญิงสาวผู้นั้นก็พลอยหยุดชะงักกลืนน้ำลายด้วยหัว
โหยไปด้วย

[...]

“โอโฮ สูดยอด อย่างกับบุฟเฟต์นะ อ้าวยืนอยู่ทำไม มากินลิของอร่อย ๆ ทั้งนั้น” หญิงสาวกวักมือเรียกผู้หญิงอีกคนให้มานั่งด้วยกัน หากแต่อีกฝ่ายยังคงยืนลังเลคล้ายกำลังหวาดกลัวลึกลงไป

[...]

“อร่อยมาก มากินลิ” มือเรียวลั่นเทานั้นคว้านองไก่ในถาดทองคำมากัดกินด้วยความลึกลง ทว่าเพียงเข้าปากทุกอย่างก็กลายเป็นเถ้าธุลีจนต้องถ่มคายออกมาด้วยความทรมาน

(บุฟเฟสันนิวาส , 2561: 31-32)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันด้านนิสัยยังเป็นผู้หญิงที่มีจิตใจเมตตา สามารถเห็นได้จากเกศสุรางค์ชวนแม่กระเถิบมารับประทานอาหารอย่างเต็มอกเต็มใจ ภาพแทนของผู้หญิงที่เป็นผู้หญิงที่มีความเอื้อเฟื้อเมตตาแบ่งปันอาหารเกิดขึ้นจากความอุดมสมบูรณ์ของข้าวปลาอาหารมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ทำให้คนในสังคมไม่จำเป็นต้องอดกินการใช้เหมือนในอดีต เห็นได้จากอาหารที่เกศสุรางค์พบมีทั้งข้าว ขนมปัง หมูเห็ดเป็ดไก่ และเครื่องดื่ม นม น้ำ น้ำอัดลม ขนมไทย และขนมของต่างประเทศ ความสมบูรณ์หลากหลายของอาหารทำให้คนในสังคมมีน้ำใจต่อคนอื่น

สรุปได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันด้านนิสัยเป็นผู้หญิงทั้งมีจิตใจเมตตาและกล้าหาญ พวกเขาไม่เพียงแต่มีคุณธรรมที่งดงามดังที่สังคมคาดหวัง ยังได้รับสิทธิ์การต่อต้านความไม่ยุติธรรมมากขึ้นจนสามารถแสดงความกล้าหาญของตัวเองได้อย่างอิสระ

3.2 ลักษณะนิสัยของผู้หญิงในอดีต

1) เรียบร้อย

เรื่อง บุฟเฟสันนิวาส ได้กล่าวถึง เมื่อเกศสุรางค์ย้อนเวลาไปเข้าร่างกายของแม่กระเถิบ เธอไม่รู้จะแต่งตัวอย่างไร บ่าวที่ซื้อผืนและแยมเดือนแม่กระเถิบหรือเกศสุรางค์ว่าต้องแต่งตัวเรียบร้อย การใช้ผ้าแยกใช้ แต่ละชั้นแตกต่างกัน ไม่ใช่รวมกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“โอโฮ เอาไปทั้งหมดนี้เลยเนี่ยนะ”

“ผืนนี้ไว้ผัดเจ้าคะ ผืนนี้ไว้ห่ม ผืนนี้ไว้อาบ” นางผินจัดแจงกองผ้าวางซ้อนแล้วเดินออกจากห้องไป ส่วนนางแยมนำสบู่และผ้าทิพย์สายสีเข้มออกมาวางไว้บนเตียงก่อนจะคว่ำกล่องไม้ที่ใส่ผอบหลายใบอยู่ด้านใน

“นั่นอะไรนะ”

“ขมิ้น ไพลสด มะขามเปียกเจ้าคะ ส่วนอันนี้แม่ชั้นเอาไว้ผสมเครื่องอาบเจ้าคะ”...

(บุฟเฟสันนิวาส , 2561: 55-56)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในอดีตด้านนิสัยเป็นผู้หญิงที่เรียบร้อย เห็นได้จากการแต่งตัวของผู้หญิงในสมัยอยุธยา ซึ่งต้องมีขั้นตอนที่ซับซ้อน มีผืนผ้าหลากหลาย เช่น ผืนไว้ผัด ผืนไว้ห่ม ผืนไว้อาบ สบู่ เป็นต้น เนื่องจากในสังคมสมัยเก่า การแต่งตัวจะไม่ค่อยสะดวกเท่าไร ส่วนใหญ่จะใช้ผืนผ้ามาทำเป็น

เสื้อผ้าต่าง ๆ จึงเกิดความลำบากในการแต่งตัว โดยเฉพาะผู้หญิงที่ต้องใส่ผ้าหลาย ๆ ผืน การแต่งตัวเรียบร้อยไม่เพียงแต่ทำให้คนอื่นให้ความชื่นชม ยังสามารถทำให้ตัวเองดูสวยงามมากยิ่งขึ้นด้วย

2) อ่อนแอ

เรื่อง บุพเพสันนิวาส ได้กล่าวถึง ตอนที่แม่การะเกดหรือเกศสุรางค์ไปเที่ยวที่ตลาด ได้พบคนฝรั่งเศสสองคนกำลังเอาเปรียบพ่อค้าชาวสยาม เนื่องจากคนฝรั่งเศสสองคนนั้นเป็นคนออกหลวง จึงทำให้ชาวบ้านไม่กล้าไปยุ่งเกี่ยว แต่แม่การะเกดหรือเกศสุรางค์ทนไม่ไหว จึงไปโต้เถียงกับฝรั่งเศสสองคนนั้น โดยไม่เกรงกลัวอำนาจของสองคนนั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“แม่นางท่านเจ้าชา อย่าได้กล่าววาจาเยี่ยงนี้ ฝรั่งเศสนี้เป็นถึงออกหลวงเชี่ยวชาญเจ้าคะ” นางแยมออกปากห้ามแม่นายของตนด้วยความหวาดหวั่นใจ

“จะออกหลวง ออกญาอะไรก็ไม่สน แต่จะมาหาเรื่องคนทำมาค้าขายสุจริตอย่างนี้ ข้าไม่เห็นด้วย” เสียงฮือดังมาจากทั่วสารทิศ

[...]

“ไม่เป็นไรหรอก เป็นถึงลูกน้องออกหลวงข้าแผ่นดิน แต่มาทำตัวเกะกะระรานชาวบ้านไม่ละอายบ้างหรือยัง สยามนี้ให้อิสระไม่ว่าผู้ใดก็มาทำการค้าขายได้ อยู่กันได้อย่างพี่น้องมิใช่จะให้ใครมาทำตัวเองใหญ่ข่มเหงน้ำใจคนอื่นได้ง่าย ๆ ” นางเจิมและพรรคพวกพยักหน้าให้กันคล้ายเป็นลูกคู่ซัดมีดเหน็บออกมาเตรียมตัวป้องกันหากว่าฝรั่งเศสตัวโตนี้จะเข้ามาทำร้ายแม่นายของตน

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 113)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในอดีตด้านนิสัยส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่อ่อนแอ ไม่กล้ายุ่งเรื่องเกี่ยวกับคนอื่น โดยเฉพาะคนที่มั่งคั่ง เห็นได้จากบ่าวของการะเกดให้คำเตือนแก่การะเกดว่าฝรั่งเศสสองคนเป็นคนของออกหลวง อยู่ยุ่งกับพวกเขาดีกว่า ภาพแทนของผู้หญิงที่ไม่มีความกล้าหาญเกิดจากการแบ่งชนชั้นที่เข้มงวดและระบบปิตาธิปไตยของสังคมสมัยเก่า ทำให้ผู้หญิงไม่มีสิทธิ์ยุ่งเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในรอบตัว ในเมื่อตัวละครปัจจุบันได้แสดงนิสัยกล้าหาญในตัวของตัวเองในอดีตรวมถึงอดีต จึงทำให้คนในสังคมตื่นตัว เห็นได้จากเมื่อการะเกดพูดว่าตัวเองไม่สนใจฐานะของคนฝรั่งเศส คนรอบตัวเริ่มมีเสียงฮือกัน

สรุปได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในอดีตด้านนิสัยเป็นผู้หญิงที่เรียบร้อยและอ่อนแอ เพราะว่าได้อิทธิพลจากระบบสังคมที่เป็นปิตาธิปไตยหรือชายเป็นใหญ่และการแบ่งชนชั้นอย่างเข้มงวดของสังคมสมัยเก่า ดังที่ รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข (2558, น. 89) ได้อธิบายถึงลักษณะของสังคม ไว้ว่า ”ชายเป็นใหญ่“ผู้ชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวจะเป็นปัจเจกชนที่ควบคุมผู้หญิงให้ต้องอยู่แต่ภายในบ้าน โดยผู้ชายที่อยู่ใน ตำแหน่งนี้ อาจเป็นสามีหรือพ่อของผู้หญิง ผู้ที่ทำหน้าที่ในการกตขีโดยตรงและได้ประโยชน์จากผู้หญิงอยู่ ในสถานะต่ำกว่าหรือด้อยกว่า การที่ผู้หญิงถูกกดขี่อยู่เช่นนั้น ก็เพราะผู้หญิงถูกกีดกันให้อยู่แต่ในพื้นที่ ส่วนตัวของผู้ชายไม่สามารถเข้าสู่โครงสร้างของการทำงานที่มีค่าตอบแทนหรือโครงสร้างการเมืองได้

จากภาพแทนของผู้หญิงด้านนิสัยในนวนิยาย เรื่อง บุพเพสันนิวาส สามารถสะท้อนให้เห็นว่า ในสังคมสมัยเก่า ผู้หญิงเป็นคนที่ยึดมั่นแต่ใจอ่อนแอ มักเป็นกลุ่มที่ต้องอดทน จนกลายเป็นกลุ่มที่ไม่มีสิทธิ์ในการ

เรียกร่องเรื่องต่าง ๆ แต่ตามการพัฒนาของสังคม ผู้หญิงในปัจจุบันยังรักษาคุณธรรมที่งดงามอยู่ในตัว แต่ได้กลายเป็นกลุ่มคนที่มีความกล้าหาญ กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง และกล้าเรียกร่องสิทธิ์ของตัวเอง

4. ภาพแทนของผู้หญิงด้านสถานภาพทางสังคม สถานภาพทางสังคม หมายถึง ตำแหน่งหรือฐานะที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม เป็นข้อกำหนดนิสัยและหน้าที่ของบุคคลที่มีต่อคนอื่น ภาพแทนของผู้หญิงด้านสถานภาพทางสังคมในเรื่อง บุพเพสันนิวาส พบว่า สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงในอดีต มักเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ช่วยดูแลครอบครัวและทำงานบ้านต่าง ๆ แต่สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงในปัจจุบันสามารถเปลี่ยนเป็นนักศึกษาที่ได้รับโอกาสการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงในปัจจุบัน

เรื่อง บุพเพสันนิวาส ได้กล่าวถึง เกศสุรางค์เป็นนักศึกษาคณะโบราณคดี กำลังศึกษาวิชาฝรั่งเศสและโบราณคดี และเธอยังได้ทุนไปเรียนที่ต่างประเทศด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การเรียนคณะโบราณคดี วิชาเอกฝรั่งเศส วิชาโทโบราณคดี ทำให้การสอบชิงทุนไปเรียนต่อด้านประวัติศาสตร์ศิลปะที่ฝรั่งเศสเป็นไปอย่างราบรื่น จบจนเรียนจบมากก็ได้รับการบรรจุให้ทำงานในมหาวิทยาลัยทันที การงานและความสามารถของเธอคงเป็นสิ่งที่พอจะกลบเกลื่อนปมด้วยจากรูปร่างหน้าตาที่เข้าชั้นซีไทร์ลงไปได้บ้าง ทว่าเธอก็ยังอยากจะสวยกว่านี้ทั้ง ๆ ที่พยายามบอกตัวเองหลายครั้งว่าไปเกิดใหม่มาจะง่ายกว่าการลดความอ้วนหรือทำศัลยกรรม

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 12)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันเป็นผู้หญิงมีสถานภาพทางสังคมที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เห็นได้จากประสบการณ์การเรียนของเกศสุรางค์ ซึ่งเกศสุรางค์เป็นนักเรียนที่เรียนคณะโบราณคดี วิชาเอกฝรั่งเศส และวิชาโทโบราณคดี และจากคำว่า เกศสุรางค์ได้ทุนไปเรียนที่ต่างประเทศ และหลังสำเร็จการศึกษาก็สามารถได้ทำงานในมหาวิทยาลัย แสดงให้เห็นถึงสังคมให้ความสำคัญสนับสนุนต่อการศึกษาของผู้หญิงเป็นอย่างมาก จึงทำให้ผู้หญิงสามารถใช้สิทธิ์การศึกษาได้อย่างเต็มที่ และจากคำกล่าวที่ว่าเกศสุรางค์จะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย สามารถสะท้อนให้เห็นถึงภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันด้านสถานภาพทางสังคมที่เป็นผู้ที่มีฐานะ ได้รับความยอมรับและความเคารพจากคนในสังคมมากยิ่งขึ้น

4.2 สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงในอดีต

เรื่อง บุพเพสันนิวาส ได้กล่าวถึง หลังจากเกศสุรางค์ย้อนเวลาไปใช้ชีวิตในสมัยอยุธยา เกศสุรางค์ต้องช่วยงานบ้านต่าง ๆ ของครอบครัว ทั้งดูแลบ้านเรือน ยังต้องเย็บผ้าและทำกับข้าว ไม่เช่นนั้นก็จะทำให้ผู้ใหญ่ในครอบครัวไม่พอใจ จนสร้างความปลอดภัยแก่ตัวเองได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เกศสุรางค์เองก็พยายามทำตัวให้เรียบร้อยสุดชีวิตทั้งขยันเย็บปักถักร้อย ทั้งช่วยดูแลบ้านเรือน คุมบ่าวทำกับข้าวกับปลา รวมไปถึงทำเมนูรสเด็ดหมุกระทะพร้อมน้ำจิ้มสูตรแซบเอาใจคุณหญิงป้าอย่างเต็มที่เผื่อว่าจะทำให้คุณหญิงจำปาใจอ่อนยอมปล่อยให้เธอได้เที่ยวอย่างอิสระเหมือนที่เคยเป็น

(บุพเพสันนิวาส , 2561: 251)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถเห็นได้ว่า ภาพแทนของผู้หญิงในอดีตด้านสถานภาพทางสังคมมักเป็นแม่บ้านแม่เรือน ต้องช่วยดูแลครอบครัวและทำงานบ้านต่าง ๆ เห็นได้จากเกศสุรางค์ช่วยทำงานบ้านหลากหลาย ทั้งการเย็บปักถักร้อย ดูแลบ้านเรือน และคุมบ่าวทำกับข้าวกับปลา เนื่องจากสังคมสมัยเก่าเป็นสังคมปิตาธิปไตย ซึ่งถือผู้ชายเป็นหลัก ผู้หญิงไม่มีอำนาจหรือสิทธิ์เท่าเทียมเหมือนผู้ชาย บทบาทหน้าที่ของผู้หญิงคือการดูแลครอบครัว การทำกับข้าว การสั่งสอนลูก และการแบ่งภาระของสามี จนทำให้ตัวเองได้รับความชื่นชมและความยอมรับจากครอบครัว และชีวิตของตัวเองจะสามารถได้รับความราบรื่นและความสุข

สรุปได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงของภาพแทนของผู้หญิงด้านสถานภาพทางสังคมจากแม่บ้านแม่เรือน เปลี่ยนเป็นผู้ที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาเกิดจากกระแสสตรีนิยมที่ปรากฏในสังคมไทย ทำให้คนในสังคมมีสำนึกที่เกี่ยวกับความเท่าเทียมกันทางเพศ จนกลับให้ความสนใจและเสนอโอกาสต่าง ๆ ให้ผู้หญิงมากยิ่งขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

ภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลา เรื่อง บุปผะสน์นิवास สามารถสะท้อนให้เห็นถึงภาพแทนของผู้หญิงในอดีตกับภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบัน ภาพแทนของผู้หญิงในอดีตเป็นผู้หญิงที่รู้จักรักษาความสวยงามของตัวเอง มีความสามารถในการทำงานบ้านต่าง ๆ เป็นผู้หญิงที่เรียบร้อย อ่อนแอ และมักจะเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ต้องดูแลครอบครัว ภาพแทนนี้เกิดจากระบบสังคมที่เป็นปิตาธิปไตย ซึ่งเป็นสังคมที่ถือผู้ชายเป็นใหญ่ ผู้หญิงต้องอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าผู้ชาย ต้องรับหน้าที่การทำงานบ้านและดูแลครอบครัว ต้องเชื่อฟังคำพูดของสามีหรือผู้ใหญ่ของครอบครัว อีกประการหนึ่ง ในสังคมปิตาธิปไตย ผู้ชายสามารถมีภรรยาหลายคน ความสวยงามและการรู้จักรักษาความสวยงามของตัวเองสามารถช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ชาย ส่วนภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันเป็นผู้หญิงที่ให้ความสำคัญต่อความสวยงามของหน้าตา จะพยายามใช้เครื่องสำอางมาช่วยเสริมความสวยงามของตัวเอง เป็นผู้หญิงที่มีไม่เพียงแต่รู้จักทำงานบ้าน ยังมีความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบเป็นอาชีพ เป็นผู้หญิงที่มีความกล้าหาญและความเมตตา และผู้หญิงในปัจจุบันยังได้มีสภาพทางสังคมที่เป็นผู้ได้รับโอกาสในการศึกษา ภาพแทนของผู้หญิงในปัจจุบันเกิดจากแนวคิดสตรีนิยมที่เผยแพร่ในหลายประเทศรวมถึงประเทศไทย ทำให้ผู้หญิงได้รับโอกาสและเสรีภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดารณ อุดมรัตน์ปภากุล (2562) เรื่อง กากี สีดา วันทอง ในเพลงรักร่วมสมัย: การศึกษาภาพตัวแทนความเป็นหญิง ในเพลงที่ประกอบด้วยนางในวรรณคดี พบว่า เพลงที่ประกอบด้วยนางในวรรณคดีแสดงให้เห็นถึงความเป็นหญิงในรูปแบบเก่าที่แตกต่างจากความเป็นหญิงปัจจุบัน โดยผู้หญิงในแบบเก่ามีลักษณะที่แสดงความอ่อนแอ แสดงอารมณ์เสียใจ ต้องพึ่งพาผู้ชาย ยึดติดกับความสัมพันธ์แบบผัวเดียวเมียเดียว ห้ามมีชู้ ไม่ว่าจะทางกายหรือทางใจ ผู้หญิงไม่มีสิทธิ์ในการเลือก ส่วนผู้หญิงสมัยใหม่ ออกมาต่อสู้กับคำตีตรา มีอำนาจในตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถเลือกคนรักได้ด้วยตนเอง แม้สังคมจะประณามว่าหลายใจแต่ผู้หญิงสมัยใหม่เลือกเส้นทางชีวิตของตัวเองได้

จากการวิเคราะห์ภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลาเรื่อง บุปผะสน์นิवास สามารถรู้ได้ว่าคนในสังคมไทยมักให้ความสำคัญต่อรูปลักษณ์ที่สวยงามของผู้หญิง เนื่องจากในสังคมสมัยเก่า ผู้ชายมักจะมีภรรยาหลายคน รูปลักษณ์ที่สวยงามสามารถช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ชาย หากยังสามารถช่วยยกฐานะของตัวเองด้วย และในสังคมปัจจุบัน ผู้หญิงที่มีรูปลักษณ์สวยงามสามารถได้รับความนิยมจากคนในสังคม จนทำให้ตัวเองได้รับความสะดวกมากยิ่งขึ้น ยังสะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงได้รับความเท่าเทียมกันจากคนในสังคมมากยิ่งขึ้น ทั้งในการทำงานนอกบ้านและการศึกษา จนทำให้ผู้หญิงมีบทบาทหลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นแม่บ้านเท่านั้น ยังสามารถเป็นผู้ที่รับ

โอกาสในการศึกษา และนำความรู้ต่าง ๆ ไปประกอบอาชีพที่ตัวเองชอบ จนทำให้ตัวเองไม่ต้องอาศัยเงินและความสามารถของผู้ชาย หากยังช่วยแบ่งภาระของครอบครัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญญา วาริเสอาต (2553) เรื่อง อัตลักษณ์กับบริบททางสังคมในนิยายโรมานซ์แนวข้ามภพข้ามชาติของไทย พบว่า ความคาดหวังต่อความเป็นหญิงในสังคมไทยที่ค่อย ๆ เปลี่ยนไป ผู้หญิงในช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 เริ่มถูกคาดหวังจากสังคมมากขึ้นคือไม่เพียงแต่ต้องเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดีเท่านั้น แต่ยังคงมีความรู้และเป็นเพื่อนคู่คิดของสามีได้ด้วย และความงามของภรรยาถือเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมบารมีของสามีแทนการมีภรรยาหลายคน ผู้หญิงจึงถูกคาดหวังจากสังคมให้มีรูปร่างหน้าตาที่งดงาม สังคมมีการตัดสินคุณค่าและความแตกต่างของผู้หญิงแต่ละคนตามระดับความงาม

จากภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยาย เรื่อง บุพเพสันนิวาสทำให้เห็นอุดมคติความงามของสังคมที่คาดหวังผู้หญิงไทยควรเป็นผู้หญิงที่มีทั้งรูปและจิตใจงดงามมีความสามารถ เป็นคนที่สามารถดูแลบ้านแล้ว ยังต้องแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตัวเองและเอามารับใช้กับสังคม เป็นคนที่มีความกล้าหาญในการต่อสู้กับความไม่ยุติธรรมและกล้าเรียกร้องสิทธิ์ของตัวเอง นอกจากนี้แล้ว ยังสามารถสะท้อนให้เห็นอุดมคติที่งดงามของผู้เขียนด้วย ซึ่งผู้เขียนตั้งใจตระหนักให้คนในสังคมมีจิตสำนึกในความเท่าเทียมกันทางเพศ ปรับทัศนคติเก่าที่มีต่อผู้หญิง กลับให้ความสนใจต่อผู้หญิงมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ภาพแทนของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปนี้

1. ควรศึกษาการอ้างอัตลักษณ์ของผู้หญิงในนวนิยายย้อนเวลา เรื่อง บุพเพสันนิวาส
2. ควรศึกษาภาพแทนของผู้หญิงในละครย้อนเวลาเรื่องอื่น เช่น ทวิภพ บ่วงบรรจถรณ์ และเรือนมยุรา

เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เกศราพร ทองพุ่มพุกษา. (2562). ภาพแทนของความเป็นเพศหญิงในหนังสือนิทานภาพสำหรับเด็ก (ดุชนิพนธ์ปริญาดุชนิพนธ์บัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ดาริณ อุดมรัตน์ปกกุล. (2562). กากี สีดา วันทอง ในเพลงรักร่วมสมัย : การศึกษาภาพตัวแทนความเป็นหญิง ในเพลงที่ประกอบด้วยนางในวรรณคดี (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ปณชัย อารีเพิ่มพร. (2561). บุพเพสันนิวาสนำพา ช่อง !3 โภจรตตั้งเดือนมีนาคมขึ้นอันดับ 1 แซงช่อง 7.[ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://thestandard.co/tv-ratings-march-2018/> (1 เมษายน 2565).
- ภัทรศศิริ ช้องเจิม. (2559). ภาพแทนผู้หญิงในการ์ตูน Disney princess. (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- รวมแพง. (2561). บุพเพสันนิวาส. พิมพ์ครั้งที่ 61 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แฮปปี้ บานานา.

รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2557) .การประกวดนางงาม กับระบบชายเป็นใหญ่ในพื้นที่สาธารณะ. วารสารเศรษฐศาสตร์
การเมืองบูรพา, 3(1) : 83.

ละอองดาว จิตต์พิริยะการ. (2562). หญิงม่าย : ภาพแทนนางเอกชายขอบในนวนิยายไทยร่วมสมัย (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

วนิดา บำรุงไทย. 2544). ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย. สุวีริยาสาส์น : กรุงเทพมหานคร .

สมเกียรติ รัชชัณณิ. (2558). การแตงนวนิยาย. นนทบุรี : สัมปชัญญะ.

สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2548). สัจนิยมมหัศจรรย์ในวรรณกรรมไทยกับวาทกรรมแห่งความเป็นอื่น. วารสารอักษร
ศาสตร์ , 2 (34), 23.

อนัญญา วาริสะอาด. (2553). อัตลักษณ์กับบริบททางสังคมในนิยายโรมานซ์แนวข้ามภพชาติของไทย.(วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

อิงอร สุพันธ์วณิช. 2554(. ผู้หญิงกับสังคม : ภาพสะท้อนจากวรรณกรรม. กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.